

भारत सरकार
GOVERNMENT OF INDIA
राष्ट्रीय पुस्तकालय, कलकत्ता
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA

वर्ग संख्या

Class No.

पुस्तक संख्या

Book No.

रा० पु० ३८

N. L. 38.

MGIPC—S4—13 LNL/64—30-12-64—50,000.

09
808.88
M268

m268

Os-808-88-M27702 m

Acc 1946 dt 20-12-57.

MADHU CAKRA
ମଧୁଚକ୍ର ।

ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି
ବିରଚିତ ।

CINTAMANI MAHANTI

ପ୍ରଥମ ମୁଦ୍ରଣ ।

Printed By V. Kar.
THE UTKAL SAHITYA PRESS.
CUTTACK.
1921.

ମୂଲ୍ୟ ଦୁଇ ଅଣା ।

ଉପହାର ।

ମାତୃସାହୃଦ୍ୟଗ୍ରାଣ, ପୁଣ୍ୟଚେତା,
ଉତ୍କଳ-ହ ମାଳୟ ନିୟା ମଣିଲ ବଳାସୀ
ଲଞ୍ଜିତକାଧାର ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମନ୍ତ ଶ୍ରୀ ମାହେଶ୍ୱରୀବଦ ଦେବ
ମହୋଦୟଙ୍କ ଦଶଦଶାବେଶ
ଅର୍ପିତ ହେଲା ।

ସମ୍ମାନିତ ।

ନିବେଦନ ।

ପ୍ରାଚୀନ କାବ୍ୟରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତୋକ୍ତି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ସକାଶେ ମୋର ପରମାତ୍ମାୟ, ପରମାରାଧ୍ୟ ଏବଂ ପରମୋପାହୃତାତା ମାନନୀୟ ସାହିତ୍ୟ-ସ୍ମୃତ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲଞ୍ଜିନହାଧାର୍ଯ୍ୟର ମହୋଦୟଙ୍କଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଅନୁରୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲି । ସେହି ଅନୁରୋଧକୁ ମୁଁ ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ ଅବେଶ ମଣି ପ୍ରଥମତଃ ଉଚ୍ଚ ମହାଶୟଙ୍କର କଳପୟ କାବ୍ୟ-କୁସୁମରୁ ସଦୁକ୍ତି-ମଧୁ ସଂଗ୍ରହ ପୂର୍ବକ ଏହି “ମଧୁଚକ୍ର” ନିର୍ମାଣ କରିଅଛି । ଏଥିରେ ମୋର ମଧୁପ୍ରଭୁ ଉଦ୍ଧ ଅନ୍ୟ କିଛି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ । ଯଦି କିଛି ବିଶେଷତ୍ୱ ଥାଏ, ତେବେ ତାହା ଉପସ୍ଥେତି ମହାରାଜାଙ୍କର । ଯେହେତୁ ମୂଳ ଉଦ୍ୟାନର ସନ୍ଧାନ ସେ କରି ବେଲୁଅଛନ୍ତି ।

କର୍ତ୍ତୃମାନ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା । ଅଧୁନକ ରୁଚିର ଅନୁକୂଳ ନ ହେବା ଆଶଙ୍କାରେ ସମସ୍ତ ପୂର୍ତ୍ତି ଉଦ୍ଧାର ନ କରି ମୁଁ କେବଳ ବାଛି ବାଛି ଉଦ୍ଧାର କରିଅଛି । ଏଥି ପ୍ରତି ସାଧାରଣର ଆଗ୍ରହ ଦେଖିଲେ ହିମଶଃ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ ହେବ ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରାମଣି ମହାନ୍ତି ।

ମଧୁଚକ୍ର ।

ରୂପଚନଙ୍କର ପିରକୁଣ୍ଡଳ ଯେହୁ,
ବିନୟରୁ ସେ ଆନ ବାଣୀ ନ କହ ।

* * *

ବିକଳ କଳନା ନାହିଁ କରୁଥିଲା ରଙ୍ଗ,
ବିନୟନାଦ କିବା ଶୁଣିଲା ସାରଙ୍ଗ ଯେ ।

* * *

ବାତ ମଳୟାଦିରୁ ସେ ବହଇ ଦେନ,
ବୀଜର୍ମେ ନାହିଁ ଯଥା ହେବା ବନନ ।

* * *

ରୂପସୁନ୍ଦର ସେ ଉତ୍ପତ୍ତି ହୋଇ,
ବନପତ୍ର ଶିଶୁ ଗଳ ମାରଇ ।

* * *

ବଶିଷ୍ଠ ବୋଇଲେ ଗ୍ରହ ମଙ୍ଗଳ ବୋଲଇ,
ବିନା ଦାନେ ଶାନ୍ତ, ନୁହେଁ ଅମଙ୍ଗଳବାୟୀ ।

* * *

ମଙ୍ଗଳ ଗଳନେ ଉଠିଲା କି ଧନ ଜଳ ବରଷା ନ କରବ ।

ବ୍ୟାଜେ ଲେଖି ପ୍ରହାରଇ ପ୍ରାୟେ ରହୁ କହୁ,
ବିଷକଣ୍ଠେ ଶିରକଣ୍ଠେ ବୋଲୁଥିଲା କେହୁ ଯେ ।

* * *

ମଧୁକୃତ ।

ବନ୍ଧ ପକାଇ ମଧୁର ବେନି ଭାଗ କଲ ମାର

ଏ ଗୁଡ଼ି ଶିଖିଲ କାହୁଁ ଏବେ ଯେ ।

* * *

ବନ୍ଧ ସଙ୍ଗରେ ଝଟିକ ସମ ଭୁଲ ଅବିବେକ

ଏତେ ବିବେକ ନ ଜଳ ହୃଦେ ଯେ ।

* * *

ବୋଧେ ମନ ନଦୀ ସର ତତ୍ତ୍ୱାଗ କୃପ ଅବର

ମୂର୍ତ୍ତି ଭିନ୍ନ ସେ ଏକ ଜୀବନ,

ବରଷା କରେ ଆବଳ ତା ନିଜ ଗୁଣ ନିର୍ମଳ

ଶୀତଳକୁ ନ ଶ୍ରବଣ ସେନ ।

* * *

ବିହରଣ ମାନସର ମଧ୍ୟେ ହଂସକୁ ସୁମର

ଆନ ପକ୍ଷରେ କି ସେ ବାସ୍ତିତ ଯେ ।

* * *

ବିଷ ବିଷମ ଯେପନ ସନ୍ଧି ପାତେ ହୃଦ ।

~~~~~

ବିଦ୍ଧ ତୁ ମୁଁ ଦାସ ଏହିରୂପେ ସଦା ହୋଇଥିବୁ ଅନୁଗ୍ରହ ।

* * *

ବିଷ୍ଣୁ ପଦା ଜଳ କେତେ ନିର୍ମଳ ଯୋଷା,

ଦାସଦ ଆବଳ ଜଳେ ଗୁଡ଼କ ଆଶା ।

* * *

ବିରୁଦ୍ଧ ଭାବ ପୁଣି ମାଳତୀସ୍ନେହ,

ବାସନେ ସଙ୍ଗ ହୃଦୟ ସରାଗ ବହୁ ।

* * *

ମଧୁଚକ୍ର ।

ବେଶ୍ୟା ସଙ୍ଗେ ହୋଇଲେ ରସିକ ସୁଂସ,
ବଳିଭ କ ସୁଗନ୍ଧାରେ ସେ ଅଭିଳାଷ ।

* * *
ବଡ଼କୁଳେ ଜାତ ହୁଏରଗିନୀ ତୁହି,
ଦୃଷ୍ୟନ୍ତୀ (କାମୁକା) ଆରବଣ ଭଲ ତ ନୋହି ।

* * *
ବହିକଣଗିଳା ତକୋର ହେ ନାଗର,
ବିଧୁକର ସ୍ବାଦୁ ଦେନ ଲୋଭା ତହିଁର ।

* * *
ବିଜାଳରେ ଜାଳ ହେବା ଶିଖା ନ କରି,
ବ୍ୟାଳ ମୁଖେ ଦେଲା କେନ୍ଦ୍ର କରକୁ ଭରି,
ବ୍ୟାଳ ବୋଲି ଆନ କି ବାସୁକି ବଦନ,
ଚାରି ସେ ଏମନ୍ତ ପ୍ରଭେ କାହିଁ ତା ପ୍ରାଣ ।

* * *
ବୋଇଲ ଅନୁକା ନାଗଜାତି ରାଜା ଜଗତବରାଣ,
ବଡ଼ ତ ହେବ ନେତ୍ର, ମଦେ ମୁଦ୍ରିତ ପ୍ରତିଚକ୍ଷୁ ପରି ।

* * *
ବୁଝ କରୁଣାରେ ସେ ନିରାଶ ପଳ କାହିଁ ।

ବ୍ୟର୍ଥ ବାବୁଲେ ପଣ୍ଡିତ
ବୁଝାଇଲ ପ୍ରାୟ ଶାସ୍ତ୍ର, ହୋଇଲ ତେମନ୍ତ ।

* * *
ବସନ୍ତବରୁ ତ ଅନ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ ଗୋରା,
ବଚନ କୋକିଳ କପା ଶୁଭିଲ ମାଧୁରୀ ।

* * *

ମଧୁଚନ୍ଦ୍ର ।

ବିଧୁକରେ ମହୋଦ୍ଦଳ ଦଶର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ,
ବିଧୁ ପ୍ରଭୁ ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହେଲେ ଜନ ।

ବିଳସକୁ କି ମହା ପିପାସୁ ସହ,
ବାରିପୂର୍ଣ୍ଣ କାପାଳ ଦେଖାଅ କାହିଁ ସେ ।

* * *
ବୋଇଲ ଏ କି ରେ ଅର୍ଘ୍ୟ୍ୟ ମୁଣାଳର ସୂତରେ
କାରଣ ସେ ବନ୍ଦା ହୋଇଲ ଶୁଣା ଗଲା କର୍ଣ୍ଣରେ ।

* * *
ବିନୋଦା ହସ୍ତରୁ ଯୋଷା ମର୍ଦ୍ଦିତ ପିଟିଲ,
ବିକୃତ ମୁଖ ଦେଖାଇ ଶୁଣ ନ ମାନଇ ।

* * *
ବସେ ଭଦ୍ର ପଦାଦାତ ବିହଲେ ମାଧବ,
ବସିଲେ ସହରେ ଏତେ କହଲେ ସନ୍ତାନ ।

* * *
ବଣା ହେଲ ଅର୍ଘି ଥାଉଁ ନ ରଖିଲ ଶ୍ରୀରାମ ହରିକ ହେତ ସେ,
ବଣିକ ପରାୟେ ହୋଇଲ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତୁଳରେ ତୁଳିଲ ଗୁଡ଼ ସେ,
ବିତୁଳ, ବାତୁଳ ହୋଇଲ ମୃତ୍ ସେ,
ବନ୍ଧୁମୁଣାଳଗଣକୁ ଏ ଦ୍ୱିଜମୁଁ ଚାନ୍ଦ ବୋଲି ବୋଲି କହୁ ସେ ।

* * *
ବ୍ୟାଧିହୀନ ଏହା ଶୁକ ପର,
ବିଳସନ୍ତା ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଜରୀ,
ବନ ଭବନ ଭବନ ଏକା କରେ,
ଭଲ ପଡ଼ାଇଛି ଜଟାଧାରୀ ।

* * *

ମଧୁବ୍ରତ ।

କବିପିତ୍ର ଚିନ୍ତାମଣି ଦିଶେ ବିନା ଜଳରେ ପଦ୍ମ ତା ସ୍ବପ୍ନେ,
ଜଳ ଅଶାବରରେ କି ଲୁହର,
ଶୁଣା ପ୍ରବନ୍ଧ କି ମୂର୍ଖ ମୁଖେ ।

* * *

ଦୁଃଖିନି ତଳନେ ବରଷେ ଘନ,
ବିଶ୍ବରେ ତଥା ଧୂସ୍ର କଲେ ମୋ ବନ ।

* * *

ବଜ୍ର ପାଦକୁ ଡରି କର ଶାବଳୀ,
ବାସଧର ଆଶା କି ଶୁଦ୍ଧି ଅଳ୍ପ ।

* * *

ବିହଗ ବେତେ ନାହିଁ ବେ ପାରେ ଭଣି
ବନ୍ଧିକଣାକୁ ସଥା ଚକୋର ପକ୍ଷୀ ।

* * *

ବିରୂପ ନୃଦେ ପାନ କରି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ,
ବିରୋଗେ ଲକ୍ଷ୍ମଣସେ ଦେବାକୁ ବଣ ।

* * *

ଭବବନ୍ଧୁର ପ୍ରକାଶ ଦେବେବେଳେ ଅଭାବ ପାରେ ଦୁହୃଦ୍ ।

* * *

ବାମ୍ବର ବିନା ଧରଣୀ ଧରଣକୁ କ୍ଷମ କି ମଞ୍ଜୁଲତାଏ ।

~~~~~

ଗାର ସେ ଜବାବ ଦୁଃଖିର ଦୁଃଖ ପାରେ,
ବସି ଦେବ କି ମୁଁ ମୁଗ ମୁଗଦୃଷ୍ଟାଠାରେ ।

* * *

ବାଲ୍ୟାବିକ ଉଦ୍ରିଷାବ ଗଗନ ଗଗନାକାର
ସାମ୍ନୀ ଶୁଭ ସାଗର ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ,

କିନ୍ତୁ ଲୋକେ କର ରାମ ରାବଣ ସମ୍ମାନ
ରାମ ରାବଣ ସମ୍ମାନ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ।

* * *

କିମ୍ପାଇ ବୋଲି ସଦାଶିବଙ୍କ,
ନ କଲେ ସେବା କଲେ ସଦା ଶିବଙ୍କ ।

* * *

ବେଠାଇ ଦେଉ ଧାରୀ ସୁମରଣକୁ,
ବେଠେ କଥା ଅଛି ମୋ ସୁମରଣକୁ ।

* * *

କରଣ ଶରଣ ଲୋକକୁ ଆସିବା କଥା ତ ଉଚିତ ନୋହୁ ।

* * *

ଏବେ ମରୁଅଛି ଝୁର,
ଦରଦ୍ର ରତନ ପାଇ ଦରଦ୍ର ପର ।

* * *

ଦୂରେ ଥିଲେ ପାଶେ ଅଛି ଏହା ସୁର ବେଠ,
ବେଠେ ଦୂରେ ତନ୍ତ୍ର ବେଠେ ଦୂରେ କୁମ୍ଭକର,
ପ୍ରୀତି ଅବେଦି ତାଙ୍କର,
ସେତେ ଦୂରେ ଥିଲେ ସେ ଯାହାର ସେ ତାହାର ।

* * *

ସେତେ ଦୂରେ ପକ ପଡ଼ିଥାଇଁରେ ନଗରୀ,
ତହା ତ ନୁହଇ ତାହା ବୃକ୍ଷ ନାମ କରୀ,
ବନ୍ଧୁ ଦେମନ୍ତ ମୁଁ ତୋର,
ସବୁଠାରେ ବୋଲୁଛୁ ସୁନାଗୋସୁର ।

* * *

ଶିବେ ଅଶ୍ରେ ବର ବୃଷ,
ସାସ ଗ୍ରାସ ପ୍ରାୟେ ତ ନ ଗଲ ମୋର କ୍ଳେଶ ।

* * *

ଏବେ ଅନୁରବ ଦେଲ,
ଛାଡ଼ିବେ ମଙ୍ଗଳ ପଦ ଯେମନ୍ତ ରହିଲା ।

* * *

ବଡ଼ ଦଶା ପ୍ରାୟେ ମୋର,
ସୁଧାପାନ ଜନ୍ତୁରୁ ହେବନ ଦେଲା ଶିର ।

* * *

ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଚବୋର ଜଳଧରକୁ ଚୁକି—
ପ୍ରାୟ ଗୋଟେ ବରଥାଇଁ ସୁଆଶା ଅନେତ ।

* * *

ନୟା ସଦୃଶେ,
ରସିଲା ମନ ତ ରେଉଁଟି ଆସେ ।

* * *

ସୁନା ଦହନ,
ରଖିଲେ ଅଧର ବଡ଼ର ଗାନ ।

* * *

ପ୍ରଭୁ ମୁଁ କି କୁଟେ ରହ ମଣିର ଗାନ୍ଧବସନରେ ଥରେ ।

* * *

ପଦ୍ମପୁଷ୍ପ ଜଳେ ଥରେ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର କି ପ୍ରୀତି ନ କରେ ।

* * *

ମୋ ହୋଇଲେ ଦୋଷୀ ପ୍ରଭୁ ହୋଇଲେ ସେଷୀ

ଅଛି କି ଉପାୟ ସରଲା ।

* * *

ମଧୁଚକ୍ର ।

ଭ୍ରମା ଶିବ ମନୋହାରୀ

ଗଙ୍ଗାକୁ ବଢ଼ିଲେ ଶିରେ ଶୋଭ ସେ ନ କର ।

* * *

କଙ୍କଣ ଶିଳାକୁ ଜଳୋତ୍ତା ନିକି ହୁଏ ଦଂଶନ,
କଉଁସିତେ କିଛି ନ ଦିଶେ ଦେଉଁ ପ୍ରାତ ଅଲୋକ ।

* * *

ସୁଗନ୍ଧ ଏକ ଉଲୁକ ଭଳ ଏହୁ ବେନି,
ସନ୍ତୋଷ ସେ ବୋଷୋକୟ ବୋଷୋକୟ ଘେନି ସେ ।

ଶୁଣି ହସି ବୋଇଲେ ଯଦୁରାୟ,

ସାରଳ ଅଙ୍ଗୁଳି ଭୁବନ ବନ୍ଧନା ନ ମାନିଲେ କି ଉପାୟ ।

* * *

ସୁବଳଷ୍ଟ କେଡ଼ି ନାହିଁ କର୍ମକୁ,
ପିକି କରେ କେତେବେଳେ ବାମକୁ ।

* * *

ସୁଭାଗା ଡି ଶୁଣିଲ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ,

ସରାସୁ ମନ୍ଦେ ଲୟ ଦେଲା ପ୍ରାୟେ ସେ ବାଣୀରେ ଦେଲା ମନ ।

* * *

ପୁର ଘେନି ରେଫ ଲେଡ଼ ଶିଖା,

ପୁଷ୍ପ ସୁନ୍ଦରେ ବାଜି ଲେଡ଼ ଗଣ୍ଡା,

ହୁଣ୍ଡି ପ୍ରଳୟଜଳ ଚକ୍ର ହୁଏ କି ଲେଡ଼େ ଚର ହୁଏ ଗିରି ।

* * *

ସଦୃଶ ଅଙ୍ଗୁଳ ଲତା ସୁରଭି ସଦିବବାଣୀ ନୁପତିତ

ସେ ନ ମାନିଲେ କି ବୁଦ୍ଧି ଏସବୁ ।

* * *

ସଲେରେ ଚନ୍ଦ୍ରର ଶଶ ନାଶ ଗଲ କାହାକୁ ଦେଲ ବଳକ ।

* * *

ସ୍ୱୟଂ ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଲେ ମଳ କରମ,

ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନ ଛଡ଼ାଇଛୁ ତୁମ,

ସ୍ୱରେ ସୁଧା, ବିଷ୍ଣୁ କମଳା ଲଭିଲେ ବିଷ ପାନ କଲେ ଗ୍ରାମ ।

* * *

ସବୁ ବେଳେ ତ କରୁବ ନ ତରଳେ ଅଳଳ ନିବିଡ଼ ହୋଇଲେ ।

* * *

କୃଷାର୍ଥୀ ସିନା ସଲଳ ପାଶେ ଉପଗତ,

ପାଣି କୃଷାର୍ଥୀ ପାଶକୁ ଆସେ କି ଘେନି ତ ।

* * *

ଜଳ ସନ୍ନିପିତ ଜଳ ପାନ କରି ଗଲେ

ଭାହା ଅସନମତ ହୋଇଛୁ କେଉଁ କାଳେ ।

* * *

ଗଜ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ତ ନ ମାନଇ,

ଶଶୀ ଶୀତ ପେ ହୁଅଇ କଳା ତା ବୁଦ୍ଧି ଲଭଇ ।

* * *

ସେହେ ଦୃଢ଼ ଦିଉ କଲେ ପାରଇ କି ରଖି

ବୁଦ୍ଧି ସରତକୁ ବାଇ ବନ୍ଧି ନିବି ସଖୀ ।

* * *

ପ୍ରଚଣ୍ଡ କରଣେ ରବି ତୋଷଇ ନଳନ,

ଅଳ ବେଳରେ ନୃଦ୍ର ଶିଶୁଷ ମଳନ ।

* * *

ଅମରେ ଭୋଗ କରନ୍ତୁ ରଖି ଶଶୀ ଶେଷ,

ଭଦ୍ରାକୁ ବଳିବା ଶୁଦ୍ଧ ତୋଳ ସୁମନସ ।

* * *

ବିଧି ବୋଲନ୍ତି ବିଧାତାକୁ କାହିଁକି ଅବଧି ବଲ୍ଲ ଚ,
ଅମୃତ ଭୃଙ୍ଗାଇ ପିତୃମର୍ତ୍ତ ହୃଦ ଭାମୁଳ ଦେଲ ଚ !

* * *

ବିହ୍ୱଳାସେ ଅଶ୍ରୁକି ଚି ହୃଦ ସୁଧାକର,
ଅମରେ କରନ୍ତି ତହୁଁ ଅମୃତ ଆହାର ଯେ ।

* * *

ଏହା ଲେଖି ଦେଇ ଗଲ ଡ଼େ ଅକ୍ଷରେ,
ଆତୁର ନ ପାଏ କାର୍ଯ୍ୟ କେଉଁ କାଳରେ ।

* * *

ବିଷବୃକ୍ଷ ସ୍ଥାପି ନାଶ କରବାର ଦୋଷ ।

* * *

ବ୍ୟାଧିବନ୍ଧୁର ବାନ୍ଧିବ ଉପରୁର ବୈଦ୍ୟ ବହୁଲର ପର ।

* * *

ଗୁରୁଦୋଷ୍ଠୀ ପୁଣି ସ୍ୱର୍ଗଭୋଗ ପାଇଛି,
ପାତ ପିତୃ ଚକ୍ର ଭିତରରେ ରହୁଛି,
ପକ୍ଷ ବିନା ହୋଇଅଛି ଗଗନ ଗତି,
ଜଳ ଉପରେ ଶରଳ ଭାସି ଅଛନ୍ତି ।
ସେଉଁ ବରବେ ହୋଇଛି ଏତେ ବିଧାନ,
ସେହି ଦରବର ବିବା ଅସାଧ୍ୟ ଅନ ।

ସୁଧା ପାନ କଲ ବହୁ ଉପାୟରେ,
ପ୍ରୀତି ହୋଇଅଛି ତନ୍ତ୍ର କୁମ୍ଭବରେ,
ଗୁଞ୍ଜ ତୁଳା ହୋଇଛି ସୁବର୍ଣ୍ଣ ତୁଲେ,
କର୍ମ ସବୁ ଉଚ୍ଚ ଜାତ ପାସ ବଳେ ।

* * *

ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ସୀତାରେ ବୋ ଶ୍ରୀରାମ,
ଯାହାର ପୂର୍ବରେ ବଳର ପ୍ରେମ ।

* * *

ପୁଣି ବୋଲଇ ହେ ଜାଣି ମୁଁ ନ ଥିଲି ଦଇବ ତୁ ଏଡ଼େ ବାବୁନ,
ସୁଧାକୁରୁକୁ ସୁଧା ତୁଲ୍ୟ ଭୋଜନ ପରିଷିଲ୍ଲ ବେଉଁ କାରିନ,
ଭୁଞ୍ଜି ବସିବା ବେଳେ କୁଳିଶ ବୃଷ୍ଟି କଲୁ,
ଯେବେ କଲୁ ତେବେ ପରାଣ ନ ନେଲୁ ଏଡ଼େ ବ୍ୟାକୁଳ କପା କଲୁ ।

* * *

ବୋଲେ ଜାଗରା ସାଗରେ ସ୍ନାନ କରି ଯେମନ୍ତ ବୃଷା ନ ତୁଟିଲୁ,
କଲୁକରୁରେ ଫଳ ନାହିଁ ଯେମନ୍ତ ତେମନ୍ତ ଦଶା କି ବଢ଼ିଲୁ ।

* * *

ସବୁ ବଡ଼ ଦଇବ,
କାହା ମନେ ଥିଲା ଅଗାଧ ସମୁଦ୍ର ଚକ୍ର ଭିତରେ ସମ୍ଭାରିବ ।

* * *

ପବନକୁ ପାଶ ପାତ ଗସ୍ତିଥିଲେ ସେ କାହିଁ ହୋଇବ ବଳନ ।

* * *

ତୁଳାପାତେ ଭଣା ଅଧିକ ପଦାର୍ଥ ପଡ଼ିଲେ କି ସମ ହୋଇବ ।

* * *

ଦୁବଳ ମାରିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଆଗ,
କାମକୁ ମହାଦେବ କଲେ ଅନନ୍ତ ସେ ।

* * *

ଜୀବନ ଥିଲେ ହୁଏ ସବୁ ପ୍ରାପତ,
ହୁଅଇ ସମ୍ଭାବିତ ଅସମ୍ଭାବିତ ସେ ।

* * *

ତସୁ ପୁଣି ଦେଖା ନ ପାଏ ସଦା ଆଇ ଜୀବରେ,
ବିଷମ ସମସ୍ୟା ପୁରଣ ହେଲା ଏହିଠାବରେ ।

* * *

ଅରବି ଦେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ନୁହଇ ବେଗ,
ବାଳକୁ ଚାହିଁ ଘେନି ହୁଅଇ ଯୋଗ ଯେ ।

* * *

ବିଷହୁଁ ହୁଏ ହୃଦ ସଜିଯାବରେ ।

* * *

ଚନ୍ଦ୍ର, ଲଭିଲା, ମଲା ଉତ୍ତରୁ ଶଶା ।

* * *

କୋଟି କଲ୍ଲେ ଏ କଥା ହୋଇଛି ନିତି ଅଳ,
ସନ ଚେକି ଗଙ୍ଗା କଲେ ଚାଲିବ ନେ ଯେ ।

* * *

କାରିକେଳ ଯେ ରସପୁର,
ରସି ନ ପାରିଲ ବାଳର,
ଭାର ବି ସ୍ବାଦୁ ପଶି ନୋହି,
ପ୍ରସଙ୍ଗ ଗଲି ମଧ୍ୟ କହି ।

* * *

ହୃଦ ଦେଲେ ମିଥ୍ୟା କହି,
କାର୍ଯ୍ୟବାଳେ ମିଥ୍ୟା କହିବାର ଦୋଷ ନାହିଁ ।

* * *

ଚନ୍ଦ୍ର ସୁକୁଳ ଅଶନ

ହୋଇଲେ ଦିନା କହଇ ଦୋଷିଲ ବଚନ ।

* * *

ଜୟନ ନ ଥାଇ ଦେବ ଦରଶନେ ଗଲା ପ୍ରାୟ ଉପହାସ ।

* * *

କି ବୋଇ ବୋଲିବି ମଣାଣ ମଣି ପରାଏ ବୁଝୁଛି ମନ ।

* * *

ମଧୁଚନ୍ଦ୍ର ।

ପର ଉପକାର ଯଶ ଥୋଇଲେ,
ଦେଖ ମହାଦେବ ବିଷ ଗାଇଲେ ।

* * *

ଅଳଳେ ବହୁଲେ ସ୍ବାସକୁ ନିତି କେବେ ଶୁଭ୍ର କରୁ, କହନ ।

* * *

ମୂର୍ଖକୁ ବୁଝାଇବାର ଅତି କଷ୍ଟ ଜାଣ ।

* * *

ସଖୀ କହୁଲେ ଦୁଃଖ ସହ ଧରଣ୍ୟ ହେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ଲଭୁ ଅବସ୍ୟ,
ଦୟ-ଅଭିଳାଷ ସହ ରହଇକୁ ସ୍ବତ୍ବ ପିଇବୁ କି ପୀୟୁଷ ।

* * *

ଦେଖ ଅଳଳ, କାଷ୍ଠକୁ ନଷ୍ଟ କରି ନରେ ।

* * *

ସ୍ବେଗ, ବଶ, ଶକ୍ତି ଶେଷକୁ ରଖିଲେ ଅସଖାର ବାଧା ସେ କଥା ।

* * *

ବଡ଼ ହୋଇ ତସ ହୋଇବ,

ଅଜିଲ୍ଲା କର୍ମ ସିନା ଶ୍ରେୟ ହୋଇବ,

ସାଗର ମନ୍ଥନେ ଗରଳ ପାଇଲେ ଲୁଗ କରୁଛି ମହାଦେବ ।

* * *

ଦୁଇ କରେ ଭୁଞ୍ଜେ ଶ୍ରେଷ୍ଠି ହେଲେ କି ସଖୀ ।

* * *

ହିମବତ୍ ପ୍ରବେଶ ପଦ୍ମବନ କରେ ଧ୍ରୁବ

ମୂଳ ପ୍ରକାରୁ ବସନ୍ତେ ପଞ୍ଚବେ ସତେ ।

* * *

ମଧୁମତ୍ରି ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ ଅମୃତାଦର ସ୍ବରେ ।

* * *

ଏ ତଥା ଭାବ ହୁ ଚିତ୍ତ, ମଧୁସୂକ୍ଷ୍ମା ସହଜ
 ଦେବଭୋଗ୍ୟ ହୁଏ କେନ୍ଦ୍ର, ବିଚାର ସହ ଗୋ ।
 ପଣି ଜାଗ୍ରତେ ଚନ୍ଦ୍ରନ ଥିଲେହେଁ କର ଭାବନ,
 ଭୋଗ ହେଉଛି କି ନାହିଁ, ପରଶସହ ଗୋ ।
 ଯେବେଟି କୁସମ ପୁଟେ, ତେବେ ସୁଗନ୍ଧ ପ୍ରକଟେ,
 ଯହିଁ ତହିଁ ନଦୀ ଜଳ, ସମୁଦ୍ରେ ଠୁଳି ଗୋ ।

* * *
 ଜଳଜଳସେ ଚନ୍ଦ୍ରବିମ୍ବକୁ ଧରି,
 ପାରିଲ ନାହିଁ ସୁଧା ଭୋଗକୁ କର ସେ ।

* * *
 ଏମନ୍ତ ଅଣ ଚୋର ଅବଧାନକୁ,
 ପ୍ରଭୁ ସେ ବଡ଼ କରେ ଦାସ ଜନକୁ ।

* * *
 ତୁଷାର ନାଶ କରେ ଜନମଣ୍ଡଳ ।

* * *
 ସୁରେନ୍ଦ୍ର, ବିଗରଣ କି ରଥାଙ୍ଗ ଚାହିଁଲି,
 ସୁବର୍ଣ୍ଣନ ଦେଖିଲି କି ତୁଳୁ ବୁଲିଲି ।
 ସୁମନା ବିକାଶ କିବା ମଧୁର ଚାହିଁ,
 ଶାଳିଅନ୍ତ ମାସୋପବାସୀକି ଦେଲି ବିହ ।

* * *
 ସବୁ କାଳେ ବଡ଼ ହୋଇ କେ ନାହିଁ ମନକୁ,
 ସ୍ବର୍ଗ ତେଜ ଗଙ୍ଗା କରେ ଲବଣସିନ୍ଧୁ ତୁ ସେ ।

* * *
 ବଞ୍ଚିଠାରୁ ବାମୁଣ ବଳି ନାହିଁ,
 ବିନୋଦକୁ ଚନ୍ଦ୍ରମେ ସେଣୁ ଦେଖି ।

ମଧୁକୃତ ।

୧୫

ବିହୃତ ସେ ସମ୍ବୋଧନ ମଧୁସ,

ବେନ ସବୁ କାଳରେ ଅନୁରୂପ ।

(ଅର୍ଥ ରତ୍ନାଠାରୁ ବଳ କାମୁକା ବେହୁ ନାହିଁ, ସେ ପୁଷ୍ପବତୀ ହେବା-
ମାତ୍ରେ ସମ୍ବୋଧନ ଦିଏ । ତାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରୁଥିବା ଭ୍ରମର ମଧ୍ୟ ସେହିପରି
କାମୁକ । ସବୁ କାଳରେ କାମୁକ କାମୁକା ଦୁହେଁ ଅବଧ ଅବରଣ
ବେହୁ ।)

*

*

*

ପୁରାଣ ଅଭିଧାନ ଜାଣିଥିଲେ,

ଜାଣି ବିଷ ହେବ ବିହୃଦ ହେଲେ ।

*

*

*

ସବୁ ଭଲ ବର୍ଣ୍ଣାବଳୀ, (ବିପାଳ ଲେଖକ)

ଆକସ୍ୟାବେହୁ ତାହା ଘାଟ ନାହିଁ ବଳ ।

*

*

*

ଉଷା ଅଧିକେ ସଂଯୋଗ ପୂର୍ବରୁ ହୋଇଛି,

ଶଶ ରହୁଛନ୍ତି, ଗୁଡ଼ ପୀୟୂଷ ପିଇଛି ।

*

*

*

+ + ଶିରୋଧାର୍ଯ୍ୟ (ବେଶ)

ଫେର ସୁଗନ୍ଧ ଧୂମେ ଧୂପ ଦେଇ,

ଗଜଦନ୍ତ କବଚିତା ଚଳାଇ,

ସେ ଏମନ୍ତ ଦିଶି,

ଜଳଦ ପରେ ଧାମେ ଅବଶିଷ୍ଟ ।

*

*

*

ପେସନେ ଦାନଜନ ମତ,

ଧନ-ସୁରା ଲୋଭ ଅତ ।

*

*

*

ସ୍ଥାବ (ପିଙ୍ଗୁ) ଦ୍ରବ ଅତି ଚନ୍ଦ୍ରବନ୍ଧୁ ଚନ୍ଦ୍ର ଲକ୍ଷି,
କେମନ୍ତେ ହୋଇବ ଏ ସମ୍ପଦେ ନ ଅସ୍ଥିତ ସେ ।

* * *

ରତ୍ନବାକୁ ଅମୃତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ସିନା ସ୍ଥାନ,
ବୈଦ୍ୟୋକ୍ତି ସେ ଯଦ୍ଧି ରସେ ସେହି ସେ ସ୍ଥାନ ।
ଉମାସୁସା, ଶୁକ୍ଳପଦ ଶିବ ଶିରସ୍ତାଣୀ,
ଦେଶ ଗଙ୍ଗା ଲବଣସାଗରେ ସଙ୍ଗ ଥାଇ ।

* * *

ପରମପାବନୀ ଲୀଳାରେ ଯେତେ ଥିଲେ,
ଗୁଳକ ଚିତ୍ତ ରସିକ ଦେନ ଦାନକଲେ ।
ବିପ୍ର ବୋଲେ ଜଳ ଜଳ ସବର୍ଣ୍ଣ ଥିବ,
ବିବେକଶୂନ୍ୟରେ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ସମେ ଲକ୍ଷି ।

* * *

ଗଜବଜ୍ର ସାର ରସବଜ୍ର ସେ ପଦ୍ମିନୀ,
କୋମଳା ଏ ପ୍ରଣୟାରୁ ଅନ କି କାମିନୀ,
ସେ ଚଣ୍ଡୀ ଶୁଣେ ବଣି, ଥାଉଁ ଚନ୍ଦ୍ରଶ୍ରୀକି,
ତାର ପ୍ରକାଶେ ପଦ୍ମିନୀ ନୟନ ମୁଦନ୍ତି ।
ବୃନ୍ଦାବନ ଜଳନିବେ ହେବାରୁ ଲୋକପ୍ରିୟ,
ରାଗବାନ ଦିବ୍ୟରୂପ ଦେଖି ଦେଲେ ଶାସ ।

* * *

ସବୁଠାରୁ ମୂଳ କର୍ମ (ଅଦୃଶ୍ୟ) ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଲଭର
ଉଦ୍ୟମେ, କର୍ମବିପାକେ କାମ୍ୟକୁ ନ ଥାଇ ।
ସିନ୍ଧୁ ମନ୍ଥନରେ ଶ୍ରମ କରଣ ଅସୁରେ
ଶ୍ରମ ନୋହଲେ ସେ ଆଉ ଅମୃତସାଗରେ ।

* * *

ଭୋଗ ଉପରେ ଶୁଣାଇ ସୁଖସରେ ଲଦା,
ଏ କଥା ସୁମର ମନେ ଥିଲା ବଡ଼ ଶଦା ।

* * *

ଅନୁଭବ (ମଧ୍ୟମ) ଭମ (ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର) ସୁଧା ପିଇଛି,
ରାମେ ସୁଗ୍ରୀବହ ମିତ୍ର ହୋଇଛି,
ଏ ଅଦୃଷ୍ଟରେ ଏ ବିବେକ ଉତ୍କଳ କଷ୍ଟ କଷ୍ଟରେ ରହିଛି ।

* * *

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜଣାଇବା କଥା ଭବିଷ୍ୟ;
ସେହୁ ପ୍ରଭୁ ତାର ସବୁ ଆସୁଛି ।

* * *

ଭାରତର (ସମ୍ପଦର) ପକ୍ଷପାତପାଇଁ
କୃତେ ଭେଳା ପ୍ରଣୀ ଉପସାଧା,
ଏଥୁ କମ୍ପଦାର ପତ୍ର କି ବିଚାର ଏବେ କରୁଥିବେ ହୋଇବ ଶାନ୍ତି ।

* * *

କୃଷି-କଳ୍ପଦ୍ରୁମ ଯେ ବୋଲାଇ,
ଅଗୋଚର ପଳକୁ ନ ଦେଇ,
ଅଶା ବଳ ଜନ କର୍ମ ଅଦରଲେ ଏଥୁ ଅସିବ ଦେଉଁ ବଢ଼ାଇ ।

* * *

କରୁଣାର ରତ୍ନାକର ହୋଇ,
ସେହୁ କଳାବଳୀ ରତ୍ନଦାୟୀ,
ଦେବନ ମହିମା ଜନ ଜରଜର କେବେ ଦୃଷ୍ଟା ଦୃଷ୍ଟା ନ ରୁଟଇ ।
ବୋଲଇ ଆଳୀ କଥାଇ ଉଡ଼ି,
ବୋଲଇ ହୃଦୟ କରମ ବଢ଼ି,
କରୁଅଛି ସମ୍ପଦ, ତହିଁ କେବଳ ନରେ ସେ,

ନରେ ସମୟେ ଇନ୍ଦ୍ର ହୋଇଛି,
 ନରେ ଧରଣୀ ଟେକି ଧରିଛି,
 ଏ ସ୍ବର୍ଗରେ ସୁଯୋଗ ଅଛି କୁମରବରେ ଯେ ।

* * *

ବେଦବଚନକୁ ବଳି ନାହିଁ ବଳାହାରେ,
 ଅବଳା ପଦ ଧରାଇ ବଳବନ୍ତ କରେ ।

* * *

କରୁଥିବା କରୁଥିବା ଖଳ କହ୍ନାମୁଳେ
 କରଇ ନିବାସ ବୋଲୁଅଛି କାଳେ କାଳେ ।

* * *

କୋବନ୍ଦ ଦୁଇ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଶ୍ଳୋକ ପରବାର,
 କଦାଚିତେ କାହା ଚିତ୍ତୁଁ ନୋହିଲେ ଅନ୍ତର । (ଭୃଷ୍)

* * *

ସାଷ ଅଶ୍ବିନ ପୁଣି ବୃଷ ନ ଶକ୍ତେ ସବ ଯୋଗେ ସବ ମିଳିଲେ ।

* * *

ସନରସ ପାନ ଭଲ କରି ହେଲେ ଚକୋର ଫୁଲିବ ଅବାସ ।

* * *

ଧରା କି ଯାଏ ବାରଣ ଆରଣ (ବେଦି) ବନ୍ଦୁ ବରଣ,

ଜଳଜ ନାଳ ସୁଦ୍ଧେ କଲେ ବନ୍ଧନ,

ଧୂମ୍ରାଞ୍ଜଳେ ଗୁପ୍ତ ସୂର୍ଯ୍ୟ କି,

ଧରାଧର ଆନ ଦୁଇ ନଦୀକ ନିକ ।

* * *

ଧୂସ କରେ ମହାଦାରୁ

ତରୁ ପବନ ପ୍ରବୁରୁ

ଦୁବା କି ମନ୍ଥାସ୍ଥଳରୁ ଉପାତ ପାବୁ ।

* * *

ଝୁଲିବା ଭଣେ ଚକୋର ଥାଉଁ କଳାନ୍ଧ ।

* * *

ପୁଲ୍ଲ ଦୁମର ପୀରଇ କେତେ କାଳ ଥାଇ ।

* * *

ପଲ କି କାର ପ୍ରୀତିରେ,

ଝୁଟିକ ପରା ସେ ନାନା ରାଗ ହୃଦେ ଧରେ ।

* * *

ଭୁଜଙ୍ଗେ ସେନେନ୍ଦ୍ର ହୋଇଲ ଜନର ଜୀବନକୁ ଅଶା କାହିଁ ।

* * *

ମାଣିକକୁ ଗୁଣିକ ବଣିକ ସିନା ଘେନେ,

ମହାରାଣ୍ୟବାସୀ ପରଶିକ ତ ଯତନେ ।

* * *

ଶଙ୍ଖରଠାରେ ହତ

କର ଜଳ ସେମନ୍ତ,

ସନ୍ନିପାତରେ କରେ ନାଶ ।

* * *

ଶୁକ୍ତିରୁ ମୋତି ଜାତ

ବିଗୁର ଏ ଚେମନ

ବସନ୍ତ ଦେବତାଙ୍କ ଶିରେ ।

* * *

ନାହିଁ ନୃପକୁ ପ୍ରତିଫୁଲ୍ଲର ପୁଣି,

ଯଥା ସ୍ୱର୍ଗ ସିବାକୁ ନାହିଁ ନିଶ୍ଚେଷୀ ।

* * *

ପ୍ରତିବନ୍ଧୁ ଅନ୍ତରେ ଅସର ରହ,

ନେତ୍ରକୁ ଗୋଚର କି ନୁହଇ ସେହି ।

National Library